

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Simona a soudců Mgr. Hynka Zoubka a Mgr. Víta Bičáka v právní věci žalobce **Imex Group s. r. o.**, IČO 258 29 050, se sídlem v Ostravě, Milíčova 1343/16, zastoupeného JUDr. Radkem Ondrušem, advokátem se sídlem v Brně, Bubeníčkova 502/42, proti žalovaným **1) České republice – Ministerstvu obrany**, se sídlem v Praze 6, Tychonova 221/1, **2) České republice – Ministerstvu vnitra**, se sídlem v Praze 7, Nad Štolou 936/3, **3) České republice – Ministerstvu spravedlnosti**, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 424/16, o zadostiučinění za nemajetkovou újmu, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 28 C 296/2015, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 11. 2017, č. j. 20 Co 320/2017-245, takto:

Dovolání žalobce proti části výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 11. 2017, č. j. 20 Co 320/2017-245, již byl potvrzen výrok I rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 22. 3. 2017, č. j. 28 C 296/2015-204, **se odmítá**; ve zbývajícím rozsahu se rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. 11. 2017, č. j. 20 Co 320/2017-245, a ve výrocih II až V též rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 22. 3. 2017, č. j. 28 C 296/2015-204, **zrušují** a věc se v tomto rozsahu **vrací** Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se svou žalobou podanou dne 10. 8. 2015 na žalovaných domáhá zaplacení částky 15 000 000 Kč s příslušenstvím coby přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou

újmou, která mu měla vzniknout nesprávným úředním postupem ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“ nebo „zákon č. 82/1998 Sb.“. Podle žalobních tvrzení měl nesprávný úřední postup spočívat v poskytnutí informací o žalobci v souvislosti s výbuchy žalobcem pronajatých muničních skladů v areálu VTÚ s. p. Slavičín – Vrbětice, přičemž tyto převážně nepravdivé informace měly poskytnout pracovníci Ministerstva obrany tehdejšímu místopředsedovi vlády České republiky a ministru financí Ing. Andreji Babišovi (dále jen „místopředseda vlády“), který je dne 7. 12. 2014 pronesl v diskusním pořadu České televize „Otázky Václava Moravce“ (dále jen „diskusní pořad“ nebo „Otázky Václava Moravce“). Nesprávný úřední postup dále měl spočívat v nečinnosti orgánů činných v trestním řízení, které při prošetřování trestního oznámení podaného žalobcem nezveřejnily pravdivé a vysvětlující informace o žalobci. V diskusním pořadu měl místopředseda vlády podle žalobce především pronést, že: „Firma, kde vybuchly ty sklady, je velice kontroverzní firma“ a že jí „Ministerstvo obrany nemělo [sklady] pronajmout, takové firmě, když měla za sebou takovou historii“, dále měl konstatovat, že: „Firma nekomunikuje se státem, mluví jen přes svého mluvčího“ a že: „Už dávno se měl ten majitel dostat k jednání“. K činnosti žalobce měl místopředseda vlády v diskusním pořadu dále uvést, že: „Ta firma odvezla taky munici do Bulharska, tam to údajně bouchlo a ten jejich kupující se s nimi soudí“ a že: „Pokud ta firma údajně vyvezla zbraně do Konga a bylo to zakázané, má za sebou podivnou historii“ a rovněž, že se výkonný ředitel žalobce do muničního skladu dostavil den před jeho výbuchem. Vzniklou nemajetkovou újmu žalobce popsal zejména tak, že zveřejnění těchto informací mělo poškodit důvěryhodnost žalobce v očích veřejnosti, jakož i v „bankovních a finančních kruzích“ a „v rámci obchodního prostředí“ při jeho podnikatelské činnosti.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 22. 3. 2017, č. j. [REDAKCE], zamítl návrh žalobce na přerušení řízení do skončení řízení vedených Policií České republiky pod sp. zn. [REDAKCE] a sp. zn. [REDAKCE] (dozorový spis Krajského státního zastupitelství Brno – pobočka Zlín, sp. zn. [REDAKCE]), Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky pod sp. zn. [REDAKCE] a Krajským ředitelstvím Zlínského kraje pod sp. zn. [REDAKCE] (výrok I), dále zamítl požadavek žalobce na zaplacení částky 15 000 000 Kč s příslušenstvím (výrok II) a uložil žalobci zaplatit náhradu nákladů řízení žalovaným (výroky III, IV a V).

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobce napadeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

4. Soud prvního stupně vyšel při posouzení věci z následujícího závěru o skutkovém stavu. Ve dnech 16. 9. 2014 a 3. 12. 2014 došlo v areálu VTÚ s. p. Slavičín – Vrbětice k výbuchům muničních skladů, které měl žalobce v pronájmu, přičemž k řešení této situace byla povolána Policie České republiky a Armáda České republiky. Místopředseda vlády vystoupil dne 7. 12. 2014 v Otázkách Václava Moravce, kde diskutoval mimo jiné i o výše uvedené události. Žalobce následně podal trestní oznámení na neznámého pachatele pro podezření ze spáchání trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby v souběhu s trestným činem ohrožení utajované informace, jehož se měl dopustit blíže neurčený zaměstnanec orgánu veřejné moci, který vykonal svoji pravomoc v rozporu se zákonem tím, že umožnil zveřejnění utajovaných informací, jež následně místopředseda vlády uvedl v Otázkách Václava Moravce. Soudu prvního stupně nebyly zapůjčeny žalobcem označené

trestní spisy, respektive byl zapůjčen pouze trestní spis k řízení vedenému Nejvyšším státním zastupitelstvím pod sp. zn. [REDAKCE] (dále jen „příslušná trestní řízení“). Nicméně orgány činnými v trestním řízení bylo sděleno, že předmětné spisy neobsahují žádné podklady týkající se vystoupení místopředsedy vlády v diskusním pořadu. Další dokazování soud prvního stupně vzhledem ke svému právnímu názoru neprováděl.

5. Po právní stránce soud prvního stupně věc posoudil následovně. Žalobní tvrzení ohledně poskytnutí informací blíže neurčenými zaměstnanci Ministerstva obrany místopředsedovi vlády k jeho vystoupení v Otázkách Václava Moravce jsou i přes výzvu k doplnění rozhodných skutečností obecná, nekonkrétní a neurčitá. Podle soudu prvního stupně bude možné skutečnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci postavit najisto teprve po skončení příslušných trestních řízení, takže je podaná žaloba předčasná. Ze sdělení orgánů činných v trestním řízení rovněž vyplynulo, že informace týkající se vystoupení místopředsedy vlády v diskusním pořadu nejsou součástí uvedených trestních spisů, takže soud prvního stupně zamítl návrh žalobce na přerušení řízení do skončení příslušných trestních řízení. Soud prvního stupně dále dovodil, že případná újma mohla žalobci vzniknout toliko v příčinné souvislosti s veřejnou prezentací informací místopředsedou vlády v Otázkách Václava Moravce, nikoli sdělením informací místopředsedovi vlády zaměstnanci Ministerstva obrany. Soud prvního stupně rovněž neshledal, že by Ministerstvo vnitra či Ministerstvo spravedlnosti mělo povinnost vyvracet nepřesné informace uváděné v hromadných sdělovacích prostředcích a uvedl, že takové jednání nelze podřadit pod pojem nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk. Z uvedených důvodů soud prvního stupně žalobu zamítl.

6. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu prokázaného před soudem prvního stupně, přičemž dokazování neopakoval ani nedoplňoval.

7. Po právní stránce se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o nedůvodnosti žaloby. Odvolací soud konstatoval, že „prohlášení veřejných činitelů ve sdělovacích prostředcích k věcem veřejného zájmu či sdělování informací těmto činitelům ministerstvy nebo jejich úředníky zcela zřejmě výkonem státní moci [...] není“, takže nelze aplikovat zákon č. 82/1998 Sb. a předpoklad žalobce o vzniku odpovědnosti státu za takové jednání je nesprávný. Nevýznamný je podle odvolacího soudu i poukaz žalobce na to, že sdělením informací mělo dojít porušení zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti (dále jen „zákon č. 412/2005 Sb.“), neboť sdělení informací „nemá žádnou souvislost s tvrzenou nemajetkovou újmou žalobce“. Obdobně jako soud prvního stupně odvolací soud uzavřel, že odpovědnost státu ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. nezakládá ani nevyvrácení těchto informací orgány činnými v trestním řízení. Odvolací soud dospěl k závěru, že žaloba je založena „na předpokladech a domněnkách, nikoliv na konkrétních faktech, jež by chtěl žalobce teprve zjišťovat prostřednictvím soudu z obsahu trestních spisů o probíhajícím vyšetřování“, k zamítnutí návrhu na přerušení řízení do skončení těchto trestních řízení pak uvedl, že by žalobci přerušení řízení „nijak neprospělo“, neboť se v nich podle sdělení orgánů činných v trestním řízení „žádné konkrétní informace ohledně předmětného vystoupení místopředsedy vlády nenacházejí“.

II. Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v celém rozsahu dovoláním a navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

9. Podle dovolatele odvolací soud nesprávně právně posoudil otázku, zda je sdělení informací o dovolateli zaměstnanci Ministerstva obrany místopředsedovi vlády a následné vystoupení místopředsedy vlády v diskusním pořadu, kde tyto informace zveřejnil, možné považovat za nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk, neboť nesprávným úředním postupem může být jakákoliv činnost spojená s výkonem pravomoci státního orgánu, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k pochybení. Místopředseda vlády vystupoval jako osoba, která plní úkoly státního orgánu a jednal tak z titulu své veřejné funkce, přičemž ve svém projevu uvedl, že mu údaje byly poskytnuty zaměstnanci Ministerstva obrany. V tomto směru se dovolatel domnívá, že je rovněž podstatné, zda tito zaměstnanci neporušili zákon č. 412/2005 Sb., neboť podle judikturních závěrů představuje porušení právních předpisů při výkonu státní moci nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk. Dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti této části dovolání v odchýlení se od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu představované rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2000, sp. zn. 25 Cdo 1099/99, jakož i Ústavního soudu reprezentované například nálezem Ústavního soudu ze dne 7. 10. 2008, sp. zn. II. ÚS 99/07, či nálezem Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 529/09.

10. Odvolací soud podle dovolatele rovněž nesprávně posoudil otázku procesního práva, ohledně jakých skutečností tíží dovolatele povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Požadavek odvolacího soudu na doplnění tvrzení ohledně uvedení konkrétní osoby, která měla místopředsedovi vlády informace sdělit, je nepřiměřený, neboť zjistit takovou skutečnost objektivně není v moci dovolatele, ale naopak v moci žalované (Ministerstva obrany). Dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání této části dovolání v odchýlení se od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu představované rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2725/2007.

11. Dovolatel nadto odvolacímu soudu vytýká, že na jedné straně zamítl žalobu pro předčasnost s odůvodněním, že potřebné skutečnosti bude možné doplnit až podle výsledku příslušných trestních řízení a na straně druhé návrh dovolatele na přerušování řízení do skončení těchto trestních řízení zamítl. Dovolatel má dále za to, že rozsudek odvolacího soudu je vnitřně rozporný a jeho odůvodnění je nedostatečné, což vede k jeho nesrozumitelnosti.

12. Žalovaná se k podanému dovolání nevyjádřila.

13. Nejvyšší soud vzhledem k datu vydání napadeného rozsudku odvolacího soudu v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

14. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky povinného zastoupení uvedené v § 241 odst. 1 o. s. ř. a v souladu s § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

III. Přípustnost dovolání

15. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

16. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud

odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

17. Dovolání napadající výrok I rozsudku odvolacího soudu v té části, jíž byl potvrzen výrok I rozsudku soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu žalobce na přerušování řízení, neobsahuje vymezení důvodů dovolání ani předpokladů přípustnosti dovolání (§ 241a odst. 2 o. s. ř.), a proto musí být v tomto rozsahu odmítnuto (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

18. Otázka, zda poskytnutí informací o dovolateli zaměstnanci Ministerstva obrany místopředsedovi vlády představuje nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk, nemůže založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť na vyřešení této právní otázky napadený rozsudek odvolacího soudu (výlučně) nestojí. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně dovodil, že tvrzená nemajetková újma mohla dovolateli vzniknout toliko v příčinné souvislosti s veřejným sdělením informací o dovolateli v diskusním pořadu místopředsedou vlády. Odlišné vyřešení takto vymezeného předmětu dovolání by se tak v poměrech dovolatele nemohlo nijak projevit, což činí jeho dovolání v tomto rozsahu nepřijatelným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003, uveřejněné pod číslem 48/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 4357/2017, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2007/19).

19. Dovolání není přípustné podle § 237 o. s. ř. ani pro posouzení otázky procesních povinností dovolatele (povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní), neboť ani na takto vymezené otázce odvolací soud své rozhodnutí výhradně nezaložil (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003, uveřejněné pod číslem 48/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 4357/2017, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2007/19). Jestliže odvolací soud neshledal příčinnou souvislost mezi poskytnutím informací zaměstnanci Ministerstva obrany místopředsedovi vlády a dovolatelem tvrzenou újmu, přičemž tento závěr nebyl dovoláním zpochybněn, pak není pro právní posouzení určující, který konkrétní zaměstnanec měl takovou informaci poskytnout.

20. Dovolání je nicméně přípustné pro řešení otázky hmotného práva (viz bod 9), zda vystoupení místopředsedy vlády v diskusním pořadu veřejnoprávní televize, respektive zveřejnění informací o dovolateli v tomto pořadu může představovat nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk, neboť při jejím řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolání je tak nejen přípustné, ale i důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

21. Podle čl. 67 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, (dále jen „Ústava“) je vláda vrcholným orgánem veřejné moci (odst. 1) a skládá se z předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů (odst. 2).

22. Podle § 1 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou při výkonu státní moci.

23. Podle § 3 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu, kterou způsobily státní orgány [písm. a)], právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona [písm. b)] a orgány územních samosprávných celků, pokud

ke škodě došlo při výkonu státní správy, který na ně byl přenesen zákonem nebo na základě zákona [písm. c)]

24. Podle § 13 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

25. Zákon č. 82/1998 Sb. podle svého vymezení v § 1 odst. 1 a § 3 odst. 1 písm. a) upravuje (mimo jiné) odpovědnost státu za škodu způsobenou státními orgány při výkonu státní moci. Úprava se tak nepoužije v případě, kdy by stát za způsobenou újmu odpovídal podle obecné úpravy deliktního práva, neboť by ji způsobil jako subjekt soukromoprávní [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4118/2015, uveřejněný pod číslem 28/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 28/2018“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2081/2011, či v komentářové literatuře VOJTEK, P. § 3 (Subjekty, za jejichž činnost stát odpovídá). In: VOJTEK, P., BIČÁK, V. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 34].

26. Výkon státní moci přitom může spočívat jak v rozhodování o právech a povinnostech určitých subjektů, tak v širším slova smyslu i v činnosti, při které se o právech a povinnostech dotčených osob nerozhoduje (srov. R 28/2018). Výkon státní moci může spočívat i v tom, že stát bude informovat veřejnost o své činnosti [srov. v komentářové literatuře SIMON, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 46]. Výkonem státní moci ve smyslu § 1 odst. 1 OdpŠk je tak výkon jakékoliv veřejnoprávní pravomoci, kterou je státní orgán nadán, a výkon této pravomoci je třeba posuzovat jako úřední postup, který může vést ke vzniku újmy a založení odpovědnosti státu za ni podle § 13 odst. 1 OdpŠk (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. 30 Cdo 5848/2016)

27. Stát odpovídá podle § 3 odst. 1 OdpŠk za újmu, kterou způsobily státní orgány a jiné subjekty v tomto ustanovení uvedené v rámci výkonu jejich pravomocí. Odpovědnost za vzniklou újmu se přičítá státu tehdy, když konkrétní jednající fyzická osoba jedná v rámci pověření vymezené činnosti státního orgánu. Je-li na základě zhodnocení všech okolností konkrétního případu – především z hlediska místního, časového a věcného vztahu k plnění činnosti – na místě závěr, že se činnost použité osoby již neděla v rámci pověření vymezené činnosti, ale šlo o vybočení (exces) z tohoto rámce, tedy o jednání za jiného z vlastní iniciativy a ve vlastním zájmu, postihují občanskoprávní sankce přímo tuto fyzickou osobu. Místopředseda vlády jako člen vlády České republiky – vrcholného orgánu veřejné moci (čl. 67 Ústavy) je osobou, které je svěřen výkon státní správy a která v jejím rámci může způsobit škodu nebo nemajetkovou újmu [srov. v literatuře VOJTEK, P. § 3 (Subjekty, za jejichž činnost stát odpovídá). In: VOJTEK, P., BIČÁK, V. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 34, nebo MOLEK, P. Čl. 67 (Charakteristika a složení vlády). In: BAHÝLOVÁ, L., FILIP, J., MOLEK, P., PODHRÁZKÝ, M., ŠIMÍČEK, V., VYHNÁNEK, L. Ústava České republiky. Komentář. Praha: Linde, 2010].

28. Nejvyšší soud se ve svém rozsudku ze dne 28. 7. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1526/2000, dále výslovně vyjádřil, že jestliže ministr pronese určitý výrok v rámci své pravomoci jako člen vlády, nevybočuje tím z plnění úkolů státu a nejde tak o exces, neboť do pravomoci člena vlády spadá i informovat veřejnost.

29. Jakkoli v minulosti byla odpovědnost státu za újmu způsobenou při výkonu veřejné moci dovozována i z obecné úpravy ochrany osobnosti v občanském zákoníku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 5180/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1638/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1712/2004, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2925/2006), byla tato praxe překonána rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3916/2008, uveřejněným pod číslem 125/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle kterého nároky spadající pod zákon č. 82/1998 Sb., ve znění účinném od 27. 4. 2006, nelze uplatnit z titulu ochrany osobnosti podle občanského zákoníku, když úprava odpovědnosti státu za škodu v zákoně č. 82/1998 Sb. je zároveň speciální úpravou v oblasti ochrany osobnosti tam, kde bylo do těchto práv zasaženo při výkonu veřejné moci. Recentní rozhodovací praxe dovolacího soudu uvedené závěry rozvedla tak, že právní úpravou obsaženou v zákoně č. 82/1998 Sb. se řídí nároky na zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která měla vzniknout při výkonu veřejné moci (nespočívajícím v rozhodovací činnosti) veřejným ochráncem práv či prezidentem republiky (srov. opětovně R 28/2018 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. 30 Cdo 5848/2016); zcela obdobný závěr tak je nutno učinit i u nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která měla vzniknout v důsledku veřejného vystoupení místopředsedy vlády.

30. S odvolacím soudem je možno souhlasit v tom, že neexistuje žádný právní předpis, který by přímo stanovil, jak má člen vlády při informování veřejnosti postupovat. Je však třeba vyjít z toho, že státní moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon (čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Z materiálního pojetí právního státu pak plyne, že stát musí nést odpovědnost za jednání svých orgánů, kterým je nezákonně zasahováno do základních práv jednotlivců. Stát totiž nemá v tomto ohledu svobodnou vůli a nelze připustit, aby státní orgány při výkonu svých pravomocí působily újmu; naopak je třeba trvat na tom, aby výkon veřejné moci zasahoval do práv druhých osob pouze tehdy, je-li k tomu dán zákonný podklad. Nesprávným úředním postupem tak může být i situace, kdy osoba jednající za státní orgán veřejně podá nepravdivou informaci a způsobí tak újmu.

31. Lze tak uzavřít, že výroky pronesené místopředsedou vlády v diskusním pořadu a týkající se činnosti vlády představují výkon státní moci a že případný nesprávný úřední postup při výkonu této moci může založit odpovědnost státu ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk. Vyšel-li odvolací soud ze svého opačného právního názoru, že prohlášení veřejných činitelů ve sdělovacích prostředcích k věcem veřejného zájmu výkonem státní moci (potažmo nesprávným úředním postupem) být nemůže, není jeho právní posouzení věci správné.

32. Nejvyšší soud pro úplnost dodává, že § 1 odst. 1 a 3 OdpŠk zakládají objektivní odpovědnost státu a z hlediska odpovědnostního titulu tak není třeba zkoumat zavinění škůdce ani další související skutkové okolnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. 30 Cdo 5848/2016, R 28/2018, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 312/2005, uveřejněný pod číslem 14/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Znamená to, že pro posouzení, zda se v případě pronesení uvedených výroků jednalo o nesprávný úřední postup, není rozhodující, kdo a kdy místopředsedovi vlády informace a podklady předal, zda místopředseda vlády si byl vědom jejich nepravdivosti apod.

33. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř. dále přezkoumal, zda nebylo řízení postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2

písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., resp. jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a shledal, že řízení takovými vadami zatíženo bylo

34. Nejvyšší soud ve své judikatuře vychází z toho, že rozhodnutí soudu prvního stupně, které je nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů nemůže obstát (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3342/2016). Řádné odůvodnění písemné formy rozsudku má být v první řadě pramenem poznání úvah soudu a to, jak v otázce zjišťování skutkového stavu věci, tak i jeho právního posouzení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3312/2016). Rozhodnutí soudu prvního stupně je nepřezkoumatelné tehdy, jestliže vůči němu nemůže účastník, který s rozhodnutím nesouhlasí, náležitě formulovat odvolací důvody a odvolací soud proto nemá náležité podmínky pro zaujetí názoru na věc. Přezkoumatelnost rozhodnutí soudu prvního stupně je tedy předpokladem pro to, aby se účastník mohl domáhat svých práv u odvolacího soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněný pod číslem 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo v literatuře DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1769). Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi zároveň dovodil, že je-li rozhodnutí soudu prvního stupně nepřezkoumatelné, protože tento soud nerespektoval zásady uvedené v § 157 a § 132 o. s. ř., musí odvolací soud takové rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit, jinak zatíží řízení vadou, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1045/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2478/2009).

35. V posuzovaném případě soud prvního stupně na straně jedné dovodil, že žaloba je předčasná, neboť relevantní skutečnosti ohledně jednání zaměstnanců Ministerstva obrany budou známy až po skončení příslušných trestních řízení, na straně druhé tyto skutečnosti podle soudu prvního stupně „obsahem trestního spisu nejsou“. Uvedené závěry soudu prvního stupně jsou v logickém rozporu. Odvolací soud se přitom s uvedenými závěry soudu prvního stupně ztotožnil a odůvodnění jeho rozsudku je tak v této části taktéž nesrozumitelné.

36. Nesrozumitelnost úvah soudů obou stupňů je dána i tím, že oba soudy dospěly k závěru (dovoláním nezpochybněnému), že mezi jednáním zaměstnanců Ministerstva obrany (kteří měli místopředsedovi vlády informace předat) a tvrzenou újmou není vztah příčinné souvislosti. Tvrzená nemajetková újma tak může být v příčinné souvislosti s případným nesprávným úředním postupem spočívajícím ve zveřejnění nepravdivých údajů o žalobci místopředsedou vlády (popř. pravdivých informací, ale ve zkresleném kontextu). Vznik tvrzené nemajetkové újmy a to, zda je dán vztah příčinné souvislosti mezi tvrzenou újmou a tímto nesprávným úředním postupem, jsou přitom otázky skutkové, které musí tvrdit a prokazovat žalobce [srov. BUREŠ, J. § 120 (Důkazní povinnost). In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 859] bez ohledu na souběžně probíhající trestní řízení. Případné dokazování listinami z trestních spisů ohledně získání informací a způsobu jejich předání místopředsedovi vlády je tak nadbytečné.

37. Soudy obou stupňů dále zatížily řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci, pokud jednaly ohledně jednoho skutku s vícero organizačními složkami státu. Ustálená judikatura dovolacího soudu je založena na tom, že za stát může před soudem v téže věci jednat jen jedna jeho organizační složka (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1382/2014, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 30 Cdo 698/2014). Pojem „téže věci“ ve zmíněných rozhodnutích Nejvyššího soudu je

přítom třeba chápat tak, že se týká jednoho nároku. Totožný předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitivem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn, tedy ze stejného skutku. Podstatu skutku (skutkového děje) lze přitom spatřovat především v jednání, a to ve všech jeho jevových formách, a v následku, který jím byl způsoben (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 4602/2007, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2893/2012, a v nich citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu). „Táž věc“ je tedy určena jediným skutkově ohraničeným nárokem a žalobním žádáním.

38. Uvedené značí, že je-li žalobou proti státu uplatňován pouze jediný nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy, a to i v případě, že ke škodě (respektive újmě) došlo v působnosti dvou nebo více organizačních složek státu, může stát zastupovat jen jedna organizační složka státu. Pokud je však žalobou uplatňováno více samostatně vymezených nároků vůči státu najednou (objektivní kumulace nároků), příslušnost více různých organizačních složek státu vyloučena není, bude-li každá z těchto složek jednat ohledně toho nároku, jenž vznikl v jejím resortu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 968/2014, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 493/2013). I v takové situaci je žalovanou pouze jeden subjekt, a to Česká republika, za niž jedná ve vztahu k jednotlivým uplatněným nárokům více příslušných organizačních složek (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2577/2016).

39. V poměrech projednávané věci je zřejmé, že žalobce spojuje tvrzenou újmu s různými, časově a věcně oddělenými jednáními různých osob jednajících v působnosti různých organizačních složek státu; nejedná se přitom o jediné, pokračující, nebo vzájemně podmíněné jednání. Za samostatné skutky tak je potřeba považovat jednání (blíže neurčených) pracovníků Ministerstva obrany, dále pak veřejnou prezentaci informací místopředsedou vlády v televizním diskusním pořadu a konečně dalším samostatným skutkem co do své jevové stránky je jednání orgánů činných v trestním řízení, jejichž nesprávný úřední postup žalobce spatřuje v tom, že tyto informace nedementovaly.

40. Soudy nižších stupňů tak sice správně jednaly se třemi různými organizačními složkami státu, s ohledem na skutečnost, že žalobce v žalobě uplatňuje vůči státu více nároků se samostatným skutkovým základem najednou, však není zřejmé, jakou výši přiměřeného zadostiučinění žalobce u každého z těchto nároků požaduje, což činí jeho žalobu neurčitou. Soud prvního stupně pochybil, pokud žalobce nevyzval, aby specifikoval, jakého peněžitého zadostiučinění se ve vztahu k jednotlivým skutkům domáhá. Jelikož odvolací soud toto pochybení soudu prvního stupně nenapravit, je řízení zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 30 Cdo 214/2015). Skutečnost, že z žaloby není patrné, jaké částky peněžitého zadostiučinění se žalobce ve vztahu ke každému ze tří jednotlivých skutků domáhá, vede nutně k tomu, že rozsudek odvolacího soudu musí být ve výroku o věci samé zrušen jako celek, ačkoliv dovolatel předestřel důvodnou dovolací námitku týkající se jen druhého z uváděných skutků. Nelze totiž rozlišit, jaké částky peněžitého zadostiučinění se dovolatel domáhá ve vztahu k tomuto nároku.

41. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému dovolání částečně odmítl pro vady podle § 243c odst. 1 o. s. ř. v rozsahu výroku I rozsudku odvolacího soudu, pokud jím byl potvrzen výrok I rozsudku soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu žalobce na přerušování řízení; ve zbývajícím rozsahu napadený rozsudek odvolacího soudu včetně závislého výroku o nákladech řízení podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí také pro rozsudek soudu prvního stupně, zrušil odvolací

soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. v rozsahu jeho výroků II až V také tento rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení

42. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými. V rámci nového projednání věci soud prvního stupně nejprve vyzve žalobce usnesením podle § 43 odst. 1 o. s. ř. k opravě tak, aby bylo zřejmé, jaké částky peněžitého zadostiučinění se domáhá ve vztahu k jednotlivým nárokům se samostatným skutkovým základem (viz body 39 a 40).

43. O náhradě nákladů řízení včetně nákladů tohoto dovolacího řízení rozhodne soud prvního stupně v rámci nového rozhodnutí ve věci (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 23. 6. 2020

JUDr. Pavel Simon v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Viktor Kramář, DiS.